

STEN HIDAL

Ivan Engnell: En bibelforskares bana

Filologisk-Filosofiska Serien 24, Stockholm: Kungl. Vitterhetsakademien, häftad,
150 sidor, SEK 289, ISBN: 978-9-188-76301-3

Även om Ivan Engnell (1906–1964) endast var 57 år när han dog tillhör han en av Sveriges mer kända filologer och kännare av Gamla testamentet. Som professor vid Uppsala universitet, men framför allt som redaktör för *Svenskt bibliskt uppslagsverk* är Engnell en forskare som är känd långt utanför den akademiska bibelvetenskapen. Precis som många av sina samtida kollegor inom bland annat ämnet religionshistoria var Engnell en folkbildare. Att hans forskningsinsats uppmärksammas i en vetenskapsbiografi av professor emeritus Sten Hidal är därför passande.

Men varför är det egentligen intressant att skriva biografier om sedan länge döda forskare? Denna fråga kan givetvis besvaras på en mängd olika sätt och motiven kan variera mellan olika forskare. Det finns alltid en risk att biografier blir hagiografier eller uppgörelser med tänkare som forskare av någon anledning inte sympatiserar med. I föreliggande fall är inte någon av dessa farhågor överhängande och Hidals bok om Engnell är varken en hyllning eller en obefogad kritik, utan en balanserad beskrivning och analys av en forskares vetenskapliga arbete. I biografien får läsaren en inblick i Engnells vetenskapliga produktion, hur hans forskning relaterar och förhåller sig till både samtida svenska och internationella forskare. Ur ett ämneshistoriskt perspektiv är biografien ett värdefullt tillskott och genom att förstå hur tidigare forskare har närmat sig ett ämne blir det möjligt att förstå dagens forskningsläge på ett nytt sätt. Engnells forskning kan därför ses som en lins som belyser och hjälper oss att förstå hur den svenska bibelvetenskapen utvecklades och såg ut runt andra världskriget och fram till och med 1960-talet.

Vid sidan av det redan nämnda uppslagsverket tillhör avhandlingen *Studies in Divine Kingship in the Ancient Near East* (1943), *Gamla testamentet. En traditionshistorisk inledning* (1945) samt *Grammatik i gamla testamentlig hebreiska* (1960) de främsta publikationerna av Engnell. Framför allt är Engnell känd som förkämpe för den traditionshistoriska

metoden och dess betoning av att texten har en lång muntlig förhistoria innan den fixerades i skrift samt ”uppfattningen att den israelitiska kungen skall förstås som en sakral kung”. Genom att tillämpa den traditionshistoriska metoden och anamma läran om den sakrale konungen var det möjligt att närma sig Gamla testamentet på ett vetenskapligt sätt, menade Engnell. I sin framställning redogör Hidal för dessa båda utgångspunkter på ett förtjänstfullt sätt och genom att använda dem som fokus blir det också möjligt att se hur Engnell förhöll sig till samtida kollegor som H. S. Nyberg och Geo Widengren vid Uppsala universitet, men också internationella och nordiska forskare som till exempel Sigmund Mowinckel, Johannes Pedersen och Vilhelm Grønbech. Inte minst syns influenserna från den brittiska myt-och-ritskolan och dess främste företrädare S. A. Hooke. För Hooke och hans kollegor tycks Engnell ha setts som den tydligaste och starkaste företrädaren för den så kallade Skandinaviska skolan (även känd som Uppsala-skolan) som kom att anamma de utgångspunkter som låg till grund för myt-och-ritskolan. Precis som Hooke menade Engnell att det var nödvändigt att söka efter mönster och att framhålla frågor som kunde knytas till konungen så som exempelvis fruktbarhet och välstånd.

Om jag lämnar redogörelsen och analysen av de vetenskapliga arbetena blir bristen på brev och personliga anteckningar, när det gäller Engnells liv, ett påtagligt problem i Hidals framställning. Utan detta material blir det ofta svårt att förstå hur Engnell utvecklades som forskare och hur han förhöll sig till sin samtid och sina kollegor. Även om det finns några få exempel på sådant material i Hidals framställning är dessa luckor en brist enligt mig. Men avsaknaden av sådant material är ju tyvärr inte något unikt för Engnell. Detta är dock en biografi som fokuserar den vetenskapliga produktionen och inte det personliga livet. Men även om en sådan avgränsning är legitim och Hidal gör ett bra jobb när han framställer och förklarar Engnells positioner, och strider med andra forskare, saknas ibland en vidare blick. Genom att snävt fokusera de exegetiska frågorna får jag en känsla av att Hidal ibland glider undan från de stora frågorna. Hur utvecklades ämnet bibelvetenskap

och hur förhöll sig exegetiken och Engnell till frågor som handlade om religionsvetenskapens och teologins plats och funktion i samhället? Vad var exempelvis Engnells syn på Ingemar Hedenius-striderna och vad säger de många konflikterna vid Uppsala universitet om arbetsmiljön och forskningen i Sverige vid denna tid? Jag misstänker att Hidal svarar att vi inte vet något om dessa frågor när det gäller Engnell. Förmodligen är det svårt att hitta ett sådant material, men på vissa ställen hade det varit bra om Hidal hade lämnat de bibelvetenskapliga diskussionerna och satt in Engnell i ett större sammanhang.

Det finns också anledning att fundera över vad miljön i Uppsala gjorde med forskarna. Både Engnell och hans kollega och vän, men samtidigt också fiende och konkurrent, professor Geo Widengren, var präglade av ett märkligt och på många sätt ovetenskapligt förhållningssätt. Istället för att lyssna på kritiker och ta del av slutsatser som motsade de egna utgångspunkterna valde både Engnell och Widengren oftast att förlöjliga, förminska eller helt avfärda all kritik. Den som lyssnade på dessa röster eller som valde att lyfta in andra perspektiv blev snabbt avfärdad som illojal och stämplad som heretiker som det var legitimt att frysa ut och mobba. Hur kom det sig att två framstående och internationellt välkända professorer vid samma universitet kom att odla denna typ av destruktiva attityd till vetenskap samt på vilka sätt har deras förhållningssätt skadat den svenska forskningen? Istället för att pröva och utveckla läromästarnas utgångspunkter förväntades doktorander reproducera och försvara sina handledares positioner. Ett sådant synsätt går stick i stäv med hur vetenskap bör bedrivas, enligt mig. Dessa och liknande frågor är i högsta grad intressanta om vi vill förstå hur ett ämne utvecklas över tid och det är kanske framför allt på dessa punkter som vi kan lära oss hur vi kan undvika att upprepa samma misstag i framtiden.

Men istället för att framhålla vad skulle kunna ha fokuserats i biografien om Engnell så vill jag avsluta med att berömma Hidal för att ha skrivit en intressant och lärorik bok. Även för den som inte är specialist på Gamla testamentets exegetik finns mycket att hämta och

Hidals framställning gör oss också uppmärksamma på att gränsen mellan exempelvis bibelvetenskap, religionshistoria och filologi är flytande och i sämsta fall artificiell. För den som vill förstå Främre Orientens historia är det nödvändigt att känna till de bibliska böckerna och deras källor, men också att samarbeta med forskare från olika vetenskapliga områden. Denna lärdom tycks tyvärr allt för ofta ha försvunnit hos mina religionshistoriska kollegor som idag oftast går mot ökad specialisering på bekostnad av breda jämförelser över tid och rum. På denna punkt tror jag att Hidal och jag kan förenas med våra företrädare Engnell och Widengren som båda (trots sina olikheter) framhöll behovet av att förstå Främre Orienten ur ett bredare perspektiv. För att förstå det område som idag benämns som Mellanöstern behövs kunskaper om historia, riter, myter och språk liksom samtida politik och internationella relationer. Denna uppgift kan knappast tillhöra *ett* vetenskapsområde, och istället för att isolera oss i olika ämnesdiscipliner behövs breda samarbeten och kritiska tvärvetenskapliga ansatser som inkluderar ett stort antal forskare med olika bakgrunder.

Göran Larsson, Göteborgs universitet

PETER C. W. HO

The Design of the Psalter: A Macrostructural Analysis

Eugene: Pickwick Publications, 2019, paperback, xxii + 389 pages,

\$47, ISBN: 978-1-5326-5442-8

In *The Design of the Psalter*, Peter C. W. Ho makes an ambitious attempt to “understand the logic and design of the MT Psalter and whether any overarching architectural schema can be assigned to it” (2). Three main questions are asked: 1) What are the main organizing principles of the Psalter?; 2) How is the Psalter organized macrostructurally?; and 3) Is there a coherent overarching theme and logical design to the Psalter? The focus of the investigation is stated to be the “Hebrew MT Psalter (TR-150),” and Ho uses a “macrostructural” and “literary” approach, leaving diachronic and canonization issues aside (4).